

Informace a kontakt:
Goethe-Institut
Masarykovo nábřeží 32
CZ 110 00 Praha 1
Tel.: 00420 221 962 242
E-mail: Monika.Loderova@prag.goethe.org
Web: www.goethe.de/whatif

Information und Kontakt:
Goethe-Institut
Masarykovo nábřeží 32
CZ 110 00 Praha 1
Tel.: 00420 221 962 242
E-Mail: Monika.Loderova@prag.goethe.org
Web: www.goethe.de/whatif

Co by kdyby? Alternativní podoby přítomnosti a projekce do budoucnosti kolem roku 1914. Projekt Goethe-Institutu v Praze ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR. Tento projekt je podporován Spolkovým ministerstvem zahraničních věcí.

**Idea & koncept: Isabel Kranz, Christina Hünsche, Jakob Ráček
Projektový management: Monika Loderová
Projektová asistence: Gamze Göksu, Tereza Váchová
Propagace: Tomáš Moravec
Grafický design: Jolana Sýkorová
Obrazový materiál: Výřez z „Die Entdeckung Deutschlands durch die Marsbewohner“ (D, 1916)
© Bundesarchiv**

Was wäre wenn? Alternative Gegenwarten und Projektionen in die Zukunft um 1914. Ein Projekt des Goethe-Instituts in Prag in Zusammenarbeit mit dem Tschechischen Institut für Zeitgeschichte. Dieses Projekt wird vom Auswärtigen Amt gefördert.

Idee & Konzept: Isabel Kranz, Christina Hünsche, Jakob Ráček
Projektmanagement: Monika Loderová
Projektassistent: Gamze Göksu, Tereza Váchová
Öffentlichkeitsarbeit: Tomáš Moravec
Grafikdesign: Jolana Sýkorová
Bildnachweis: Ausschnitt aus „Die Entdeckung Deutschlands durch die Marsbewohner“ (D, 1916)
© Bundesarchiv

Partneři/Partner

Mediální partner/Medienpartner

CO BY KDYBY? WAS WÄRE WENN? 3.-5.12. 1914

Co by kdyby? Alternativní podoby přítomnosti a projekce do budoucnosti kolem roku 1914. Mezinárodní a interdisciplinární konference v Goethe-Institutu v Praze, 3.-5.12.1914

Was wäre wenn? Alternative Gegenwarten und Projektionen in die Zukunft um 1914. Internationale und interdisziplinäre Konferenz, Goethe-Institut, 3.-5.12.1914

CO BY KDYBY?

Co by se stalo, kdyby následník rakouského trůnu František Ferdinand opustil v červnu 1914 Sarajevo dřív než se čekalo, atentát by se nezdařil a první světová válka by se nekonala?

Tuto otázku si klade v románu „Kometa“ autor Hannes Stein. Řadí se tak do tradice takzvaných kontrafaktuálních scénářů dějin.

Obdobné myšlenkové pochody budou věnovat osudovému roku 1914 a vyjde přitom z vědeckých, literárních a uměleckých intervencí. Jejím cílem je, uvést alternativní historické návrhy naší současnosti do produktivního dialogu s historickými projekcemi budoucnosti. Bude se zkoumat význam těchto alternativních scénářů pro vyrovnání se s dominantními historickými obrazy: Na co se soustřeďují kontrafaktuální narativy k první světové válce? Na jakých místech se odehrávají a jaké postavy se v nich objevují? Které situace jsou hodnoceny jako události s dalekosáhlými následky? Jak vypadaly poválečné scénáře ještě během války a v jakém vztahu jsou k dnešním alternativním narativům?

V diskusi na tyto a další otázky bude pojem „kontrafaktična“ pojímán vědomě zešíroka a bude se vedle románů a povídek vztahovat také na média jako je film, fotografie, performance nebo počítačová hra. Každé z těchto médií specifickým způsobem nově klade otázky historické kontingence a determinace. Tato rozmanitost se odráží v interdisciplinárním aranžmá konference, na kterou jsou pozváni mezinárodně renomovaní historici a historičky, literární vědci a vědkyně, filosofové a filosofky a umělci a umělkyně.

Konference/Konferenz

WAS WÄRE WENN?

Was wäre, wenn der österreichische Thronfolger Franz Ferdinand im Juni 1914 Sarajevo früher als geplant verlassen hätte, das Attentat missglückt wäre und der Erste Weltkrieg somit nicht stattgefunden hätte?

Diese Frage stellt der Roman „Der Komet“ von Hannes Stein. Er reiht sich damit in eine Tradition sogenannter kontrafaktischer Geschichtsentwürfe ein.

Derartige Gedankenspiele bilden den Ausgangspunkt der Konferenz, die sich anhand von wissenschaftlichen, literarischen und künstlerischen Interventionen dem Gedenkjahr 1914 widmet. Ziel ist es, alternative Geschichtsszenarien unserer Gegenwart mit vergangenen Zukunftsprojektionen, die allesamt um das Jahr 1914 kreisen, in ein produktives Gespräch zu bringen. Gefragt wird nach der Bedeutung solcher Alternativentwürfe für die Auseinandersetzung mit dominanten Geschichtsbildern: Worauf konzentrieren sich kontrafaktische Erzählungen zum Ersten Weltkrieg? An welchen Orten spielen sie sich ab und von welchen Personen sind diese bevölkert? Welche Ereignisse werden als folgenreich bewertet? Wie werden Nachkriegsszenarien während des Krieges imaginiert, und in welchem Verhältnis stehen sie zu heutigen Alternativgeschichten?

In der Diskussion dieser und weiterer Fragen wird der Begriff des Kontrafaktischen von geschichtswissenschaftlichen und literarischen Texten ausgehend auf Medien wie Film, Fotografie, Performance oder Computerspiele ausgeweitet, die auf jeweils spezifische Weise die Fragen nach historischer Kontingenz und Determination neu stellen. Diese Vielfalt spiegelt sich im interdisziplinären Arrangement der Konferenz wider, zu der international renommierte HistorikerInnen, Literatur- und MedienwissenschaftlerInnen, PhilosophInnen sowie KünstlerInnen eingeladen sind.

THE MAKING OF... GHOSTS Hlasy a zjevení v archivech první světové války. 3.12.1914–30.1.1915

**Instalace Britty Lange
a Philipa Scheffnera s audio-
záznamy m.j. ze zvukového
archivu Humboldtovy univerzity.**

Výstava se zakládá na rešerších filmového tvůrce Philipa Scheffnera k jeho dokumentu „Halfmoon Files“ a výzkumu kulturoložky Britty Lange týkajícího se válečných zajatců v první světové válce. Výchozím bodem je setkání německých vědců s internovanými vojáky muslimské a jiné nekřesťanské víry během první světové války v takzvaném „táboře půlměsíce“ ve Wünsdorfu u Berlína. Ze zvukových dokumentů, fotek, filmů a textů, které byly objeveny v archivech, vznikla fragilní, audiovizuální síť příběhů o propletení kolonialismu, války, médií, politiky, zábavné kultury a vědy. Částečně tak vystupují na povrch okolnosti, které přispívají k utváření „historie“ a obrazu o „jiném“. Otevírací doba: pondělí až pátek, 9-18 hod. a po domluvě. Vstupné na výstavu je zdarma.

Goethe-Institut, Galerie, 2. patro
www.halfmoonfiles.de
www.lautarchiv.hu-berlin.de

Výstava/Ausstellung

THE MAKING OF... GHOSTS Stimmen und Erscheinungen in Archiven des Ersten Weltkriegs. 3.12.1914–30.1.1915

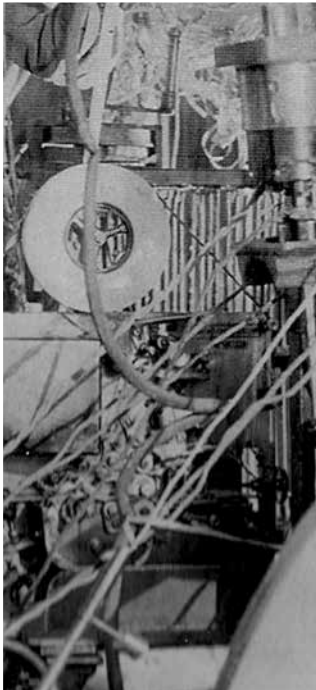
Eine Installation von Britta Lange und Philip Scheffner mit Tonaufnahmen u.a. aus dem Lautarchiv der Humboldt-Universität.

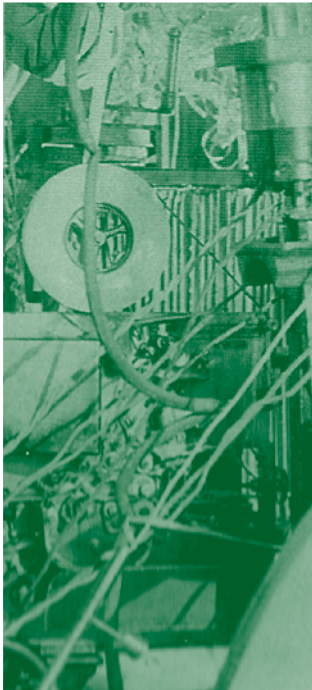
Die Ausstellung basiert auf den Recherchen des Filmemachers Philip Scheffner zum Film „The Halfmoon Files“ und den Forschungen der Kulturwissenschaftlerin Britta Lange zu wissenschaftlichen Untersuchungen an Kriegsgefangenen im Ersten Weltkrieg.

Ausgangspunkt ist das Aufeinandertreffen von deutschen Forschern mit internierten Soldaten muslimischen und anderen nicht-christlichen Glaubens zur Zeit des Ersten Weltkriegs im so genannten „Halbmondlager“ in Wünsdorf bei Berlin. Aus den in Archiven aufgefundenen Tondokumenten, Bildern, Filmen und Texten entsteht ein fragiles audiovisuelles Netz von Geschichten über die Verflechtungen von Kolonialismus, Krieg, Medien, Politik, Unterhaltungskultur und Wissenschaft. Aus ihnen scheinen fragmenthaft die Bedingungen hervor, die zur Konstruktion von „Geschichte“ und dem Bild vom „Anderen“ beitragen.

Öffnungszeiten: Montag bis Freitag, 9-18 Uhr und nach Vereinbarung. Der Eintritt zur Ausstellung ist frei.

Goethe-Institut, Galerie, 2. Stock
www.halfmoonfiles.de
www.lautarchiv.hu-berlin.de

Zeit	3.12.1914	4.12.1914	5.12.1914
Moderation	Bára Procházková (Prag) ↓	Christina Hünsche (Paderborn) ↓	Doris Akrap (Berlin) ↓
9:30 – 10:15	Begrüßung Berthold Franke (Prag); Einführung Isabel Kranz (Wien), Jakob Ráček (Prag)	Christina Vagt (Berlin): „Man wird ein anderes Mittel finden müssen, um nicht zu altern.“ Kontrafaktische Geschichte(n) und Relativitätstheorie	Markian Prokopovych (Wien): Béla Bartók, Bluebeard's Castle and Budapest Opera Public during World War I
10:15 – 11:00	Oldřich Tůma (Prag): Alternative Geschichte im Kontext der tschechischen Historiographie	Katalin Straner (Budapest): „Darwinist“ Biotechnology against the Mechanic Engines: Images and Imaginations of War Technology in an Alternate World War I in Scott Westerfeld's Leviathan Trilogy	Dagmar Hájková (Prag): „Mord im Hotel Metropol“ oder: Hätte der Zusammenbruch Österreich-Ungarns durch den Tod von Masaryk verhindert werden können?
11:30 – 12:15	Lucian Hölscher (Bochum): Alternative Moderne. Die Zukunftsvorstellungen der Generation vor 1914 in Deutschland	Jakub Machek (Prag): Utopische Literatur um 1914	Hans-Werner Kroesinger und Regine Dura (Berlin): Schlachtfeld Erinnerung. Performance Lecture
12:15 – 13:00	Angela Schwarz (Siegen): Wie Penny Pringle auf der Titanic den Ausbruch des Ersten Weltkrieges verhinderte: Kontrafaktische Gedankenexperimente im Computerspiel		Abschlussdiskussion
Moderation	Joachim Riedl (Wien) ↓	Petr Fischer (Prag) ↓	
14:30 – 15:15	Britta Lange (Berlin): Wenn die Deutschen und die Marsianer ... Zur Reflexion von „Neutralität“ in einem Science-Fiction-Film von 1916	Wolfgang Struck (Erfurt): Mountains of Madness, Schweiz. Christian Krachts Imperien des Wahns	
15:15 – 16:00	Filmvorführung „Die Entdeckung Deutschlands durch die Marsbewohner“ (D, 1916)	Nina Engelhardt (Köln): „When you come to a fork in the road, take it.“ – Multiple Geschichtsentwürfe und alternative Welten in Thomas Pynchons Against the Day	
16:30 – 17:15	Marcus Mühlnikel (Bayreuth): Mit einem Attentat den Weltkrieg verhindern? Mögliche Folgen eines gelungenen Anschlags der Elberfelder Anarchisten auf den Festzug zum Niederwalddenkmal	Elena Messner (Marseille): Gehört Nostalgie ins Museum? Rechtskonservative Vergangenheitsentwürfe im öffentlichen Diskurs rund um das Gedenkjahr 2014 in Österreich	
17:15 – 18:00	Fazit: Jaromír Typlt	Fazit: Petra Hülová (Prag)	
Moderation	Tomáš Dimter (Prag) ↓		
19:00 – 20:30	Eröffnung der Ausstellung „The Making of... Ghosts (The Halfmoon Files)“	Autorenlesung „Der Komet“ von Hannes Stein (New York)	

čas	3.12.1914	4.12.1914	5.12.1914
Moderace	Bára Procházková (Praha) ↓	Christina Hünsche (Paderborn) ↓	Doris Akrap (Berlin) ↓
9:30 – 10:15	Přivítání Berthold Franke (Praha); Úvod Isabel Kranz (Vídeň), Jakob Ráček (Praha)	Christina Vagt (Berlin): „Člověk bude muset najít nějaký jiný prostředek, aby nezestárnul.“ Kontrafaktuální příběh(y) a teorie relativity	Markian Prokopovych (Vídeň): Béla Bartók, Bluebeard's Castle and Budapest Opera Public during World War I
10:15 – 11:00	Oldřich Tůma (Praha): Alternativní historie v kontextu české historiografie	Katalin Straner (Budapešť): „Darwinist“ Biotechnology against the Mechanic Engines: Images and Imaginations of War Technology in an Alternate World War I in Scott Westerfeld's Leviathan Trilogy	Dagmar Hájková (Praha): Vražda v hotelu Metropol aneb: Mohla Masarykova smrt zamezit rozpadu Rakouska-Uherska?
11:30 – 12:15	Lucian Hölscher (Bochum): Alternativní moderna. Jak si představovala budoucnost v Německu generace před rokem 1914.	Jakub Machek (Praha): Utopická literatura kolem roku 1914	Hans-Werner Kroesinger a Regine Dura (Berlin): Bitévní pole vzpomínka. Performance Lecture
12:15 – 13:00	Angela Schwarz (Siegen): Jak Penny Pringle zabránila na Titaniku vypuknutí první světové války: Kontrafaktuální myšlenkové experimenty v počítačové hře		Závěrečná diskuse
Moderace	Joachim Riedl (Vídeň) ↓	Petr Fischer (Praha) ↓	
14:30 – 15:15	Britta Lange (Berlin): Kdyby Němci a Maršani... O reflexi „neutrality“ ve sci-fi filmu z roku 1916	Wolfgang Struck (Erfurt): Mountains of Madness, Švýcarsko. Impérium iluzí Christiana Krachta	
15:15 – 16:00	Filmová projekce „Objevení Německa obyvateli Marsu“ (Německo, 1916)	Nina Engelhardt (Kolín nad Rýnem): „When you come to a fork in the road, take it.“. Různé historické scénáře a alternativní světy v románu Thomase Pynchona „Against the Day.“	
16:30 – 17:15	Marcus Mühlnikel (Bayreuth): Atentátem zabránit první světové válce? Možné následky vydařeného útoku elberfeldských anarchistů na slavnostní průvod k pomníku v Niederwaldu	Elena Messner (Marseille): Patří nostalgie do muzea? Pravicový konzervatismus ve veřejném diskurzu během celého roku 2014 v Rakousku	
17:15 – 18:00	Facit: Jaromír Typlt (Praha)	Facit: Petra Hülová (Praha)	
Moderace	Tomáš Dimter (Praha) ↓		
19:00 – 20:30	Zahájení výstavy „The Making of... Ghosts (The Halfmoon Files)“	Autorské čtení z románu „Komet“, Hannes Stein (New York)	